

Daniel ENEA
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

Sfântul Ioan Cassian, punte teologică între Răsărit și Apus

Abstract: (Saint John Cassian, a Theologian Bridge between East and West). Saint John Cassian a highly prestigious theologian of his time, served both the Eastern Church to which he belonged and the Western Church as well – by virtue of the fact that he lived in Rome for a while and subsequently in Marseilles, in Southern Gaul. His valuable contribution to the organization of monastic life in the West, particularly in Gaul and Spain, has been unanimously unfolded, and the depth and beauty of his patristic writings equally appreciated in the East and West. As for his saintliness, no one has ever disputed it over the centuries.

Since Cassian needed to protect himself against possible accusations of heresy, his respect and affection for his great predecessor, Origen, were not openly displayed in his writings, but only deduced from reading between the lines. We also know that the hermitic erudite Evagrius Ponticus was a source of inspiration for John Cassian, causing him to elaborate some of his ideas related to the eight basic temptations of monastic life, expounded in his treatise entitled *De octo vitiosis cogitationibus*.

Meeting Saint John Chrysostom, a heroic figure of the Eastern Church, whom Cassian acknowledged as his spiritual father through and through, constituted a crucial turning point in his spiritual life. St John Chrysostom, the Patriarch of Constantinople, ordained Cassian as a deacon in Constantinople, which made the Scythian monk feel particularly close to the inhabitants of that city. In 405, the deacon John Cassian was sent to Pope Innocent I in Rome to expound on with the circumstances affecting St John Chrysostom's situation. Although his plea was not successful, he settled in Rome where he was ordained as a hieromonk in 415. Having reached spiritual maturity, he became concerned with turning his rich spiritual experience to good account. Consequently, he decided to make known the fullness of Eastern spirituality to the Western world; from Rome, he travelled to Gaul, making Marseilles his home for the remainder of his life. His travelling was approaching the end.

Cassian's contribution to outlining a new literary genre in the Christian letters, i.e., the *Paterikon*, which originated in his *Conferences*, is worth mentioning.

His writings marked the beginning of monastic literature drawn up in Latin, which established St John Cassian as a representative of Latin Orthodoxy. His writings abound in useful, edifying advice likely to improve the minds and characters of all Christian believers.

Keywords: Latin Church, Saint John Cassian, orthodox monk, ecumenical

Rezumat: Sfântul Ioan Cassian, a fost un teolog de mare prestigiu al timpului său, care a slujit deopotrivă Biserica de Răsărit, din care provenea, dar și cea de Apus, din moment ce a trăit un timp la Roma, apoi în sudul Galiei la Marsilia. Contribuția sa la organizarea vieții monahale din Apus (Galia și Spania) a fost unanim recunoscută; bogăția și frumusețea scrierilor sale, de esență patristică, sunt deopotrivă apreciate de Apus și Răsărit, iar sfințenia sa, de-a lungul anilor, de nimeni contestată.

Respectul și dragostea lui Cassian față de Origen, acest precursor măreț, răzbat printre rânduri din lucrările sale, dar direct este evitată orice mărturie de fidelitate din nevoia de protecție a propriei opere contra unor eventuale învinuiri de erezie. Despre învățatul eremit Evagrie știm că i-a inspirat lui Cassian unele dintre ideile legate de cele opt tentații de bază din viața călugărului prin lucrarea *De octo vitiosis cogitationibus*.

Un moment crucial în pregătirea sa duhovnicească l-a constituit întâlnirea cu Sfântul Ioan Gură de Aur pe care îl va socoti până la capăt părintele său spiritual. Acest erou al Bisericii lui Hristos l-a hirotunit diacon pe Cassian la Constantinopol, drept care călugărul scit se va simți foarte apropiat de locuitorii acestui oraș. Astfel, diaconul Ioan Cassian va primi, în 405, însărcinarea de a prezenta episcopului Romei, Inocențiu I, situația Patriarhului din Constantinopol. Această intervenție rămâne fără roade, dar autorul ei se va stabili la Roma, unde va fi hirotunit ieromonah, în anul 415. Pe meleaguri apropiate se vor sfârși curând și călătoriile sale, și, ajuns la maturitate, caută să-și valorifice bogata sa experiență spirituală. Astfel, el va propaga în Apus bogăția spiritualității răsăritene. Din Roma, Sfântul va pleca în Galia, stabilindu-se la Marsilia, unde va rămâne până la sfârșitul vieții sale.

Este demn de menționat contribuția lui Cassian la conturarea unui gen literar creștin, și anume *Patericul*, ce își are originile în *Convorbirile* redactate de monah.

Opera lui Ioan Cassian constituie începutul unei literaturi de tip monahal, redactată într-o limbă latină misionară, prin aceasta fiind un reprezentant al ortodoxiei de limbă latină. Scrierile lui sunt pline de sfaturi folositoare și edificatoare pentru orice credincios.

Cuvinte cheie: biserica latină, sfânt, Ioan Cassian, monah ortodox, ecumenic

Ioan Cassian - viața și prezentarea operei

Sfântul Ioan Cassian, a fost teolog de mare prestigiu al timpului său, care a slujit deopotrivă Biserica de Răsărit, din care provenea, dar și cea de Apus, din moment ce a trăit un timp la Roma, apoi în sudul Galiei la Marsilia. Contribuția sa la organizarea vieții monahale din Apus (Galia și Spania) a fost unanim recunoscută; bogăția și frumusețea scrierilor sale, de esență patristică, sunt deopotrivă apreciate de Apus și Răsărit, iar sfințenia sa, de-a lungul anilor, de nimeni contestată. Aspra smerenie călugărească a Sfântului Ioan Cassian l-a oprit de a da vreo știre despre sine în cele mai bine de o mie de pagini scrise de el.

„Socotind că rostul omului pe pământ este să cunoască și să îndeplinească voia lui Dumnezeu, el l-a închinat întregă sa faptură, înveșmântându-se astfel în podoabele unei smerenii desăvârșite”¹

Biograful său, preotul Ghenadie din Marsilia, scria despre el că era „scit de neam”, deci din provincia Scythia Minor, pe care o prezenta el însuși „patria” sa;

„Ne apăreau — ca-n fața ochilor - tablouri cu parcelele averii, strămoșească moștenire, și cu frumusețile din plaiurile-ntinse, cu singurătăți și cu păduri ce pot să-ncante pe monah, ce pot să-i dăruiască bunul vieții”²

De altfel majoritatea istoricilor bisericești consideră că este originar din Scythia Minor (Dobrogea actuală). După părerea învățatului arheolog Vasile Pârvan (1882-1927), Ioan Cassian s-a născut în jurul anului 360, în „Vicus Cassianus” sau „Vicus Cassianorum” (azi satul Casian, comuna Târgușor, județul Constanța, pe valea râului Casimcea, numit o vreme Șeremet), pe atunci situat în provincia Scythia Minor. Se pare că este vorba de o veche așezare daco-romană, dependentă în vechime de cetatea Histria, așezată pe țărmul Mării Negre, pe lacul Sinoe, la nord de Tomis. Tot descoperirile aceluiași savant, au dat la iveală, în pădurea Șeremetului (Casian), două inscripții care vorbesc despre „cassieni”. Numit de localnici *Piatra Scrisă*, locul cu inscripțiile suscită interesul atât al cercetătorilor cât și al pelerinilor care ajung astăzi la Mănăstirea Sfântului Ioan Cassian. Pe o stâncă este „următoarea inscripție: OROI KASIANOM KAI SPILOUHA. Inscripția se traduce (Hotarele Casienilor și Peștera) ”³ ...iar pe a doua având „în partea de ei de jos o gigantică bancă de odihnă, este puțin diferită: OROI KASIANON SPILOIHON, în traducere (Hotarele Casienilor locuitori ai peșterilor) ”⁴ Astfel putem concluziona că învățatul călugăr

¹Sfinți Români și Apărători ai Legii Strămoșești, Editura Institutului și de Misiune Biblică al B.O.R., București, 1987, p. 221.

² Sfântul Ioan Cassian, A Douăzeci și Patra Convorbire Duhovnicească, Editura Aethicus, Timișoara, 1999, p. 6.

³ Sofia Tudosa Romanov, *Pe urmele Sfântului Ioan Casian*, Editura Boldăș, Constanța, 2009, p.61.

⁴ Ibidem, p. 61.

purta numele locului natal, originea sa daco-romană fiind recunoscută de majoritatea învățaților care i-au cercetat opera teologică în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Nu se cunosc prea multe lucruri legate de tinerețea sa, dar este evident că el a crescut într-o familie evlavioasă de proprietari de pământ.

„Suntem atât de liberați de mângâierea părinților, încât să ne lipsim de cei ce se bucură că ne susțin din avutul lor...”⁵

Cassian a fost inițiat din copilărie în marii clasici latini, Vergilius, Horatius, Sallustius, Cicero, a căror artă literară l-a influențat decisiv.

„Când cânt psalmi, sau când mă rog pentru iertarea păcatelor, îmi amintesc de episoade din epopei, cu eroi luptători, pe care parcă îi am înaintea ochilor, și asemenea închipuiri și priveliști, care mă împresoară cu necuviință, atât îmi împiedică mintea de la aspirațiile către cer, încât de ele nu pot scăpa, chiar dacă plâng zilnic”⁶

Încă din copilărie Cassian se împrietenește cu Gherman, care va deveni și el călugăr, și care se pare că era de aceeași vârstă cu el, deoarece acesta spune că au fost prieteni în școală, la oaste și apoi în viața monahală, în care a intrat de tânăr, într-una din mănăstirile dobrogene,

„...de care din ucenicie și din primele exerciții de militarie duhovnicească am fost nedespărțit atât în mănăstire, cât și în pustiu, încât toți, pentru a arăta comunitatea noastră de viață și de idealuri, spuneau că suntem aceeași minte și același suflet în două trupuri”⁷

Aici, tânărul își va agonisi și o aleasă cultură teologică, după care, dornic de desăvârșire, se îndreaptă spre înțelepții pustiei. Astfel, în anul 380, împreună cu prietenul său Gherman și cu o soră de a sa, el își începe lungile călătorii în Răsărit. Prima oară se va opri în Palestina, la o mănăstire în apropierea Betleemului, după care, prin anul 385, va pleca în pustia Egiptului, pentru a cunoaște viețuirea Părinților, stabilindu-se la o mănăstire din Sket. Aici va sta timp de șapte ani și tot aici va primi chipul schivniciei, după care se va reîntoarce în Palestina, apoi iarăși în Egipt colindând prin Nitria și Tebaida, căutând să consemneze în scris, învățături și fapte exemplare ale acestor ostași ai lui Hristos.

Însă pustiile Egiptului începuseră să fie bânuite de controverse teologice iscate de origeniști, astfel că Ioan Cassian a fost nevoit să părăsească Egiptul, îndreptându-se spre Constantinopol, unde în vremea aceea păstorea Sfântul Ioan Gură de Aur. Acesta îl ia sub ocrotirea sa pe Ioan Cassian, îl hirotonește diacon și îl face custode al tezaurului catedralei. Aici sub influența personalității mărețe a Sfântului Ioan Gură de Aur, Cassian își va desăvârși pregătirea teologică. Nici aici însă Ioan Cassian nu va avea parte de liniște, căci Sfântul Ioan Gură de Aur va fi acuzat de origenism și exilat, în 404, pentru a doua oară, în Armenia. Astfel, diaconul Ioan Cassian va primi, în 405, însărcinarea de a prezenta episcopului Romei, Inocențiu I, situația Patriarhului din Constantinopol. Această intervenție rămâne fără roade, dar autorul ei se va stabili la Roma, unde va fi hirotonit ieromonah, în anul 415. Pe meleaguri apropiate se vor sfârși curând și călătoriile sale, și, ajuns la maturitate, caută să-și valorifice bogata sa experiență spirituală. Astfel, el va propaga în

⁵ Sfântul Ioan Cassian, *Așezămintele mănăstirești și convorbiri duhovnicești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 725.

⁶ *Ibidem*, loc. cit.

⁷ Sfântul Ioan Cassian, *Așezămintele mănăstirești și convorbiri duhovnicești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 307.

Apus bogăția spiritualității răsăritene. Din Roma, Sfântul va pleca în Galia, stabilindu-se la Marsilia, unde va rămâne până la sfârșitul vieții sale. Aici,

„Sfântul Ioan Cassianul întemeiază două mănăstiri, una pentru bărbați și cealaltă pentru femei (câțiva biografi cred că cea din urmă a fost înființată pentru sora sa, care l-a însoțit aici, în Marsilia). Aceste ctitorii, în timpul invaziilor barbare, devin centre de ocrotire și focare de viață intelectuală. Prin cele două fundații și prin scrierile sale, ieromonahul dobrogean a contribuit la răspândirea și consolidarea instituțiilor monahale în Apus, dându-le primele reguli, după modelul celor răsăritene”⁸.

Sfântului Ioan Cassian își va înceta viața pământească în anul 435. Obștea creștină de acolo, ca și numeroase alte comunități bisericești din Galia care l-au cunoscut, l-au cinstit ca sfânt îndată după moarte. Biserica răsăriteană a așezat ca zi de prăznuire data de 29 februarie, iar atunci când nu este an bisect, pomenirea sa se face la 28 februarie. Privit din perspectiva veacurilor, Sfântul Ioan Cassian este o personalitate culturală, fiind unul din primii mesageri ai spiritualității românești de peste hotare. Opera lui Ioan Cassian constituie începutul unei literaturi de tip monahal, redactată într-o limbă latină misionară, prin aceasta fiind un reprezentant al ortodoxiei de limbă latină. Scrierile lui sunt pline de sfaturi folositoare și edificatoare pentru orice credincios, însă și mai important este faptul că ele aduc o însemnată contribuție la problema teologiei harului. Ca urmare a tratării acestei probleme, forurile locale din Apus au considerat eretică învățătura Sfântului Ioan Cassian, dar Biserica Ecumenică nu a confirmat aceste sentințe. Lucrările sale au fost reanalizate și reconsiderate peste veacuri, iar ortodoxia nu i-a fost contestată, el fiind unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai literaturii și monahismului apusean din secolele al IV-lea și al V-lea. A fost un trăitor însuflețit de principiile ascetice creștine și un ostenitor al desăvârșirii în mediul monahal pe care l-a creat. Pentru Apus, Ioan Cassian a adus inovația patericului, adică disciplina literară în care ideile principale ale vieții monahale sunt îmbrățișate prin convorbiri sau discursuri, reale sau imaginare, rostite de către Părinții de seamă ai mănăstirilor din Orient. Acest gen literar, plin de bogăție și de prospețime duhovnicească, produce o satisfacție deosebită prin varietatea de ton și de situații.

Ioan Cassian este autorul a trei mari lucrări:

1. *Despre așezămintele cenobiților și despre remediile celor opt păcate capitale*, (420), 12 cărți. Primele patru cărți tratează despre așezămintele sau regulile monahale propriu-zise, despre îmbrăcăminte, rugăciuni, slujbe și renunțarea la lume. Celelalte opt cărți îl învață pe călugăr să lupte împotriva celor opt păcate capitale: lăcomia, pofta trupească, iubirea de bani, mânia, întristarea, trândăvia, slava deșartă, mândria. A fost scrisă la cererea episcopului Castor de Apta Iulia, episcop între 419-426.

2. *Convorbiri cu Părinții*, „*Collationes patrum*” (428), în 24 de cărți, este opera cea mai însemnată. Are trei secțiuni: prima cuprinde zece conferințe dedicate lui Leonzio, episcop de Frejus și fratele lui Castor, și călugărului Elladio; a doua este adresată lui Onorato și lui Eucherio de Lerino; și a treia unor călugări din insulele Hyres, Gioviniano, Minervio, Leonzio precum și lui Teodoro. Numărul total al conferințelor, 24, amintește de cei 24 de bătrâni din Apocalipsă.

Capodopera lui Cassian tratează despre menirea călugărului, despre discreție, 7despre lupta sufletului cu trupul, despre moartea sfinților, mobilitatea sufletului și relele duhovnicești, despre rugăciune, feciorie, protecția lui Dumnezeu, darurile divine, despre prietenie, pocăință, închipuirile de noapte (vise) și despre explicarea cuvântului apostolic: „Nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe

⁸ *Sfinți Români și Apărători ai Legii Strămoșești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1987, p.226.

care nu-l voiesc” și despre mortificare. Sunt prezentate întrebările pe care el și mai ales Gherman le-au pus celor mai vestiți monahi ai Egiptului și răspunsurile acestora, deci un pateric. Cele două opere principale ale lui Ioan Cassian, *Institutiones* și *Collationes*, constituie cele două părți logice ale aceluiași discurs, o parte dedicată practicii, omului exterior, cealaltă dedicată omului interior, dar ambele centrate pe aceleași teme: monahismul, obiceiurile sale, modelele sale de inspirație.

3. *Despre întruparea Domnului (De incarnatione Domini contra Nestorium)*, (430), lucrare apologetico - polemică în șapte cărți îndreptată împotriva lui Nestorie, tratând despre strânsa unire hipostatică. Aduce mărturii din Sfânta Scriptură și din Scrierile unor Sfinți Părinți că Iisus Hristos s-a născut din Fecioara Maria, care trebuie socotită ca „Născătoare de Dumnezeu” sau „Maica Domnului”; demonstrează că nestorianismul este o deviere de la pelagianism, se opune învățăturii Sfintei Scripturi și distruge dogma Sfintei Treimi. Peregrinările întreprinse de acesta l-au ajutat să strângă materialul necesar elaborării la maturitate a unei opere valoroase, ce încă mai servește drept hrană spirituală multor monahi și monahii, din Apus și Răsărit deopotrivă.

Călugărul scit și practica itinerantei ecumenice

Chiar dacă inima i-a rămas în Răsărit, dedicată credinței că trebuie pus semnul egal între viața călugărească și viața apostolească, adevăr demonstrat prin traiul pustnicilor egipteni, Sfântul Ioan Cassian și-a petrecut o mare parte a existenței sale pământești în Occident, unde a avut ocazia să-și împlinească scopul.

*Stabilirea celor două așezăminte monastice și compunerea celor două lucrări pe teme monahale, contribuie la atingerea țelului autorului: să ducă monahismul răsăritean afară din Orient, sau și mai exact monahismul egiptean, dincolo de Egipt.*⁹

Un cunoscut biograf occidental al Sfântului Ioan Cassian caută justificarea concretă a modelului egiptean și o analizează după cum urmează:

*„Consider că idealul lui Cassian era să stabilească în Galia o instituție monahală care să promoveze un mod de viață cu adevărat apostolic în Biserică, bazat pe icoana monahismului egiptean, nu fiindcă era egiptean, ci pentru că el credea că tradiția egipteană este reprezentarea vie a însăși tradiției apostolice ”.*¹⁰

Prin cele două opere capitale pe care le redactează odată stabilit la Marsilia, intitulate *De institutis coenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis libri XII* și *Collationes XXIV*, Sf. Ioan Cassian își demonstrează chemarea spre universalitate:

*„Cassian wanted his works to have the widest possible circulation and the broadest possible application.”*¹¹ (Cassian a dorit ca lucrările sale să aibă cea mai amplă circulație și cea mai vastă aplicabilitate cu putință).

Având ca principal izvor de inspirație **Biblia**, Cartea Cărilor, dar fiind un bun cunoscător al literaturii clasice grecești și latine, precum și al scriitorilor creștini premergători, autorul celor două lucrări monumentale menționate, intenționa în primul rând să prezinte experiența proprie ca tânăr monah, în Palestina și Egipt. Drept aceasta, el pornește de la a descrie oameni și locuri care i-au marcat definitiv existența prin tăria exemplului oferite. El caută să expună fidel o tradiție, deși pe alocuri simte impulsul de a o adapta și dezvolta în folosul posterității, și se supune cu credință acestei nobile misiuni.

⁹ *Ex oriente lux: John Cassian on Eastern Monasticism in the West*, la www.monachos.net

¹⁰ Owen Chadwick, *John Cassian*, Cambridge: the University Press, 1968 (1st ed. 1950)

¹¹ Columba Stewart, *John Cassian's Schema of Eight Principal Faults and his Debt to Origen and Evagrius*, în Jean Cassien entre L'Orient et L'Occident, Editura Polirom, București, 2003, p. 206. trad. nostr.

Munca sa în Marsilia, derulată pe parcursul a două decenii, a fost echilibrat împărțită între îndatoririle specifice stăreției și dulcea povară a redactării unor opere fundamentale al căror miez îl constituiau „*regulile vieții de obște, lupta contra păcatului, diferitele urcușuri spre desăvârșire.*”¹² O a treia dimensiune a misiunii sale ca slujitor al Bisericii lui Hristos constă în importanța afirmării convingerilor sale ca teolog, a luării de poziție contra alunecărilor doctrinare cărora le este martor. În toate aceste ipostaze se relevă chemarea spre ecumenicitate a acestui părinte-monah. Pe de o parte transplantul unei atitudini monastice corecte și coerente dintr-o lume dominată de dorul după desăvârșire într-un cadru mai puțin familiarizat cu renunțările și asprimile vieții cu adevărat dăruite lui Hristos (pe credincioșii din Galia îi găsește slăbiți din pricina lenii - *voluptas otii* - vezi cartea a X-a din *Așezăminte*, despre trândăvie), constituie un mare pas înspre împlinirea sensului primar al ecumenicității, acela al locuirii împreună înțeleasă nu spațial, ci spiritual. Biserica și credința este una în orice colț al acestei lumii, *quod erat demonstrandum* prin această deloc ușoară însărcinare de întemeietor.

Să abordăm acum succesiv scrierile sale pentru a observa importanța lor în literatura patristică a secolului al V-lea. Mai întâi despre *Așezăminte*, autorul însuși mărturisește sfiata ca care pornește într-un astfel de demers. Căci, spune el în *Prefața* lucrării, acest subiect a fost tratat mai înainte de oameni vestiți și cu autoritate în domeniu, ca Sfântul Vasile cel Mare sau Fericitul Ieronim, prin comparație cu a căror măiestrie cuvântul lui pălește. Structura acestei prime opere teologice arată limpede împărțirea acesteia pe două teme centrale: primele patru cărți tratează despre organizarea mănăstirilor din Palestina și Egipt, dându-le ca model demn de urmat fraților din Apus; următoarele opt cărți se ocupă de cele opt păcate principale de care trebuie să se ferească orice credincios, și călugărul mai cu seamă.

„*Așezămintele monahale ale Sfântului Ioan Cassian au avut un rol covârșitor în organizarea și orientarea monahismului apusean din epoca patristică. Fără ele nu poate fi concepută apariția Sfântului Benedict de Nursia și a celorlalți conducători de mănăstiri din Apus. Ele au jucat în Apus rolul pe care Regulile Sfântului Vasile cel Mare l-au jucat în Răsărit.*”¹³

Printre cei dintâi care i-au apreciat munca literară drept folositoare tuturor monahilor se numără autorul tratatului *De viris illustribus*, Ghenadie. Tradusă în limba greacă și circulând în Bizanț, scrierea a fost receptată cu elogii de către Fotie, Patriarhul Constantinopolului în sec. IX.

A doua lucrare, *Collationes*, în număr de 24 cărți, a fost plănuită de autor drept întregire a celei dintâi. Deși proiectase doar zece astfel de dialoguri ziditoare, numărul acestora a sporit la cererea contemporanilor care vedeau darul lui Cassian de a transmite simplu și clar mesajul vizat: curăția inimii îl duce pe monah în împărăția cerurilor. Unele dintre temele introduse în *Așezăminte* sunt reluate și dezvoltate în dialoguri. Ca un bun pedagog, el înțelege că repetiția nu dăunează unei învățări temeinice și reia anumite idei prin exemple concrete. În *Convorbiri* urmează modelul dialogului clasic, alegând ca interlocutori pentru sine și al său neostenit însoțitor și frate întru Domnul, călugărul Gherman, asceți luminați ai pustiei Egiptului care primesc întrebările, îndrumând maieutic spre dezvăluirea răspunsului bun, ziditor și rodnic. El folosește prezența acestor figuri istorice

¹² I.G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1979, cap. *Sf. Ioan Cassian*, p. 225.

¹³ *Ibidem*, p. 230.

„ca o alegorie monahală menită să-i conducă pe cititori la adevărata învățătură a monahismului tradițional; ca autorități menite să valideze propriul său discurs.”¹⁴

Datorită sensurilor alegorice din subtextul operei, nu trebuie să înțelegem ad litteram nici dihotomia făcută de însuși autorul lor în privința celor două lucrări esențiale, prin care o clasifică pe cea intitulată *Așezăminte*, tratând mai degrabă omul exterior, și viața monahilor cenobiți în mănăstirile de obște, iar despre *Convorbiri* afirmă că se ocupă mai mult cu interiorul omului și cu strădania lui spre perfecțiune așa cum o exercită monahii anahoreți, adică cei retrași, pustnicii. Deși își exprimă dorința personală de a-și petrece viața mai degrabă printre anahoreții din Sketis, decât să se întoarcă în chinovia sa din Betleem, Cassian nu încurajează concurența între cele două forme de practică a vieții monahale. Sub aspectul terminologiei,

„Jean Cassien adopte, plus exactement adopte, la distinction stoicienne entre le but (skopos) - qu'il est semble-t-il, le premier a traduire par *destinatio* -, et la fin (telos), dont il reprend la traduction usuelle par *finis*: le but du moine est la pureté du coeur; ca fin le royaume des cieux ou le royaume de Dieu.”¹⁵ (Ioan Cassian adoptă, mai bine spus adaptează, distincția stoică între scop, pe care crede că e primul ce-l traduce prin *destinatio* și țel, pentru care preia traducerea uzuală prin *finis*: scopul călugărului este puritatea inimii, iar țelul său împărăția cerurilor sau împărăția lui Dumnezeu.)

Totuși din punct de vedere practic, ajunge la concluzia că ambele drumuri tind spre împlinirea idealului comun menționat, doar trăirea și experiența atingerii lui fiind diferite.

Prin propriul exemplu a dovedit că se poate implementa un stil de viață propriu anahoreților atât de admirați în mediul comun al cenobiților și și-a propus să desăvârșească acest proiect prin realizarea celor două așezăminte în părțile galice. Sosit recent din Constantinopol, Egipt și Roma, el stabilește cele două mănăstiri în dioceza lui Apt, câștigând astfel titlul de *'bridge between the East and West'*¹⁶ (punte între Răsărit și Apus). Cu siguranță existau deja mănăstiri în regiunea marseieză, dar din scrierile Sfântului Ioan Cassian răzbate spiritul novator al întreprinderii sale: locașurile întemeiate de el nu erau pur și simplu două mănăstiri în plus, ci aduceau nou cultura monastică atât de dragă fondatorului lor, adică tradiția descoperită și trăită de el în deșertul egiptean. Totuși pentru Cassian, viața monahală egipteană reprezintă doar un instrument, și oricât de prețios ar fi acesta, de fapt esențial este scopul la împlinirea căruia e menit să ducă. Drept aceea, imitarea practicilor răsăritene este una surprinzător de flexibilă, inovatorul fiind capabil să adapteze acest stil necesităților găsite în acel spațiu diferit, dovedind spirit practic și putere de înțelegere a limitărilor tipic umane. Drept exemplu grăitor, putem utiliza faptul că este pregătit să facă minore concesii în ceea ce privește îmbrăcămintea recomandată monahilor din Galia. După ce descrie amănunțit încălțăminte specifică egiptenilor, insistând asupra semnificației simbolice a acestor sandale, afirmă că totuși pentru iernile geroase din Galia astfel de încălțări nu ar fi potrivite, (v. *Așezăminte*, Cartea I, cap. 10) Dincolo de acest exemplu elocvent, întâlnim modernul principiu al flexibilității gândirii aplicat de Cassian întregii moșteniri răsăritene. Astfel, el utilizează adesea modelele palestinieni sau mesopotamiene, deși preferința lui pentru cele egiptene este clar formulată, numai din motivul că se potrivesc mai bine stării de lucruri din Galia. Probabil cea mai gravă îndepărtare de la stilul egiptean, o constituie

¹⁴ Columba Stewart, *Cassian Monahul*, Editura Deisis, Sibiu, 2000, p. 66.

¹⁵ Jean-Claude Fredouille, *Vie active et vie contemplative selon Jean Cassien*, în Jean Cassien entre L'Orient et L'Occident, Editura Polirom, București, 2003, p. 149, trad. nostr.

¹⁶ *Ex oriente lux*: John Cassian on Eastern Monasticism in the West, www.monachos.net

recomandarea chinoviilor pentru monahii din Galia. Această renunțare în detrimentul vieții anahoretice este justificată pe deplin de capacitățile oamenilor din zonă, a căror comuniune monahală în formare avea nevoie de sprijin și îndrumare duhovnicească, iar nu de fărâmițare, ce ar fi fost un pericol pentru spiritele mai slabe în fața ispitelor. Astfel, monahul Cassian alege și interpretează ceea ce este mai de folos turmei din Galia, pornind de la tradiția puternică a Orientului. Sintetizat se poate face referire la ambele lucrări ca fiind:

*fața și reversul uneia și aceleiași monede. Ele sunt mai mult decât complementare: amândouă au fost o lectură esențială pentru întreg auditoriul lui Cassian, pentru chinoviți și anahoreți deopotrivă*¹⁷.

Chemarea spre scris pe care o împlinește Cassian pentru a-și întregi misiunea de îndrumător al vieții monahale, se perfecționează gradat, pe măsură ce reia unele idei prin exemplificări:

*„In fact we are seeing Cassian's own pedagogical method at work as he offers several perspectives on monastic perfection, gradually building a picture of how a monk can manifest spiritual integrity in every aspect of his life. Cassian's view of monastic life evolved as he wrote.”*¹⁸ (De fapt, urmărim metoda pedagogică proprie Sfântului Cassian în timp ce oferă câteva perspective asupra perfecțiunii monahale, construind treptat imaginea călugărului ideal care manifestă integritate spirituală în fiecare aspect al vieții sale. Concepția lui asupra vieții monahale a evoluat pe măsură ce scria.)

Intențiile sale erau așadar unice la vremea respectivă, și anume transplantul unei mentalități și practici dintr-o zonă atât de îndepărtată și pură într-un loc în care descoperă cu tristețe că stilul de viață călugăresc lăsa de dorit: era bazat prea mult pe dorințele și capriciile îndrumătorilor locali, și se axa adesea pe miracole, care după părerea lui Cassian, deși importante, nu trebuie să constituie miezul vieții monahale autentice. Iată cum redă un renumit exeget al operei Sfântului, opinia acestuia asupra a ceea ce găsisse în Galia:

*„Cassian vede monahismul din Galia ca pe un mod de viață slab organizat și nedisciplinat, care pune preferințele individuale în locul regulilor tradiționale și relatează cu groază că un tânăr monah din acest ținut s-a răzvrătit pe față împotriva poruncilor bătrânului său. Cassian găsește anarhie și în cult: nu există un sistem universal al psalmodiei, monahii sunt neglijenți și neatente când se roagă în comun și merg să se culce după slujba de dimineață. El îi parodiază pe monahii gali care-și țin lucrurile de preț sub lacăt și cheie, poartă inele cu sigiliu și au nevoie de dulapuri în care să-și depoziteze posesiunile.”*¹⁹

El nu s-a lăsat descurajat de aceste aspecte negative pe care le înfierează spre a le îndrepta. S-a încrezut mereu în puterea dumnezeiască transformatoare, lucrătoare în lumea creată, singura ce poate realmente performa schimbări esențiale în caracterul oamenilor slăbiți de patimi.

*„Știa că lumina lui Hristos transcende așezarea fizică a Orientului și Occidentului, iar tradițiile folosite în Egipt pentru a se apropia de această Lumină ar avea același efect oriunde în cadrul creației.”*²⁰

¹⁷ Columba Stewart, *Cassian monahul*, Editura Deisis, Sibiu, 2000, p. 71.

¹⁸ Idem, *John Cassian's Schema of Eight Principal Faults and his Debt to Origen and Evagrius*, în Jean Cassien entre L'Orient et L'Occident, Editura Polirom, București, 2003, p. 207. trad. nostr.

¹⁹ Idem, *Cassian monahul...*, p. 51.

²⁰ *Ex oriente lux: John Cassian on Eastern Monasticism in the West*, apud www.monachos.net

Să urmărim acum câteva din punctele de răscruce din destinul Sfântului Ioan Cassian care l-au condus spre realizarea operei amintite și spre înfăptuirea măreței lucrări monahale pentru care a rămas vrednic de pomenire și în Apus și în Răsărit.

Între momentele de încercare ale vieții sale se plasează și necesitatea de a-și face uitați învățătorii ce i-au slujit drept model. În jurul operei lui Origen se iscaseră mari dispute, unii acuzându-l fățiș de arianism, alți eretici argumentându-și ideile cu exemple din scrierile lui. Apoi Origen a sfârșit tragic căci nu voise să se închine zeilor potrivit poruncii împăratului Decius, așadar putea fi socotit martir. Respectul și dragostea lui Cassian față de acest precursor măreț răzbat printre rânduri din lucrările sale, dar direct este evitată orice mărturie de fidelitate din nevoia de protecție a propriei opere contra unor eventuale învinuiri de erezie. Despre învățatul eremit Evagrie știm că i-a inspirat lui Cassian unele dintre ideile legate de cele opt tentații de bază din viața călugărului prin lucrarea *De octo vitiosis cogitationibus*. Pentru viața ascetică deosebit de severă pe care a trăit-o, refuzând în mod repetat onorurile episcopale, smeritul Evagrie, supranumit Ponticul, datorită originii sale scite, este celebrat astăzi doar de o parte din Biserica ortodoxă (armeană și georgiană) din pricina acuzațiilor lansate de al Cincilea, al Șaselea și al Șaptelea Sinod Ecumenic, care îl condamnă laolaltă cu magistrul său, Origen, mai sus pomenit. Oricât de îndreptățită ar fi această blamare, nu poate fi trecut cu vederea faptul că sincera lui dedicare vieții ascetice, când mai bine de un deceniu petrecut în pustia Egiptului a scris despre împletirea dintre învățătura biblică și lupta spirituală autentică, i-a atras admirația unor teologi și lideri monahali de marcă din rândul continuatorilor.

Alături de Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul, Ioan Scărarul, Ioan Cassian a găsit resurse prețioase în opera lui Evagrie, le-a filtrat prin propria sa experiență și cultură, redându-le îmbogățite posterității.

*„He had to edit what he learned from Origen and Evagrius and to efface any obvious connection to either of them despite his immense debt to both men. His work was not however simply a matter of rescue and damage control. Cassian received a great tradition made it his own, and passed it on bearing the marks of his creative reflection.”*²¹ (A trebuit să transpună ceea ce învățase de la Origen și Evagrie și să înlăture orice legătură evidentă cu vreunul dintre ei, în ciuda imensei datorii față de ambii. Totuși opera sa nu a fost pur și simplu una de recuperare și ținere sub control a scăpărilor predecesorilor. Cassian a primit o tradiție măreață, și-a însușit-o și a predat-o urmașilor purtând urmele reflecției sale creatoare.)

Un moment crucial în pregătirea sa duhovnicească l-a constituit întâlnirea cu Sfântul Ioan Gură de Aur pe care îl va socoti până la capăt părintele său spiritual. Acest erou al Bisericii lui Hristos l-a hirotonit diacon pe Cassian la Constantinopol, drept care călugărul scit se va simți foarte apropiat de locuitorii acestui oraș, numindu-i în cel mai desăvârșit spirit ecumenic, „*frați prin unitatea credinței*”²². Tot aici mărturisește prin impresionante cuvinte că este ucenicul și opera lui Ioan (*discipulus et instituția*). În cursul celui de-al doilea și ultim exil al bunului său dascăl, Ioan Cassian a avut misiunea ca, împreună cu fratele Gherman să plece la Roma spre a demonstra Papei lipsa de întemeiere a acuzațiilor aduse patriarhului. Un avantaj în cadrul acestei însărcinări l-a constituit buna cunoaștere de către mesageri a limbii latine. Aflăm din scrierile lui Paladie că:

²¹ Columba Stewart, *John Cassian 's Schema of Eight Principal Faults and his Debt to Origen and Evagrius*, în *Jean Cassien entre L'Orient et L'Occident*, Editura Polirom, București, 2003, p. 218 (t.n.).

²² Ioan Cassian, *Despre întruparea Domnului*, cap. 7, v. 31.3.

„cei doi monahi aduceau cu ei un inventar al tezaurului patriarhal depozitat de cler la autoritățile civile. Actul depozitării însuși și predarea inventarului papei Inocențiu erau menite să-l exonereze pe Hrisostom de acuza manipulării financiare formulate împotriva sa.”²³

Chiar dacă răspunsul papei a venit prea târziu, iar Sf. Ioan Gură de Aur s-a întâlnit cu veșnicia pe drumul exilului, este admirabilă râvna celor doi călugări, curajul cu care s-au dedicat misiunii încredințate. Acest parcurs al lui Cassian din Constantinopol spre Roma, unde pentru un timp îi pierdem urma, constituie o dovadă în plus a ecumenicității monahului. El s-a ridicat pentru salvarea aceluia predicator de seamă care credea cu tărie în puterea unificatoare a credinței:

„Hristos ne poruncește nouă credincioșilor să ne rugăm universal, pentru întreaga lume. Căci El nu a spus făcă-se voia Ta mie sau nouă, ci pe pământ, pe tot pământul, pentru ca greșeala să fie alungată de pe el, adevărul să prindă rădăcină, viciul să fie distrus, virtutea să înflorească, iar pământul să nu mai fie diferit de ceruri.”²⁴

Revenind la opera Sfântului, este surprinzător să constatăm ce relații ample avea în lumea bisericească a timpului său. Din prefețele la ambele lucrări analizate mai sus, luăm la cunoștință despre importanța acordată de autor legăturii cu contemporanii implicați în viața creștină și mai ales în cea monahală.

„Aceste prefețe, cu șirul impresionant al adresaților lor, îl arată pe Cassian o autoritate morală profund implicată în îndrumarea și extinderea monahismului în sudul Galiei. El a ajuns să cunoască toate personajele principale din mișcările monahale orientate tot mai mult spre Răsărit și a influențat activitatea lor prin scrierile sale. Dar impactul său s-a simțit dincolo de mănăstiri, dat fiind că, încă o dată, Cassian s-a găsit în mijlocul controversei. De data aceasta, chestiunea disputată era harul, iar miza era valoarea disciplinei ascetice. Deși vorbea plecând dinspre preocupările sale monahale, discuția în care s-a angajat era mult mai amplă în scopul ei, implicându-l și pe cel mai mare teolog latin al epocii, Augustin de Hippo.”²⁵

Poate aici își are locul prezentarea disputei asupra grației divine în care s-a implicat Sfântul Ioan Cassian, fără intenții dialectice. Atât *Convorbirea 13*, care a iscat automat reacția contrară a lui Prosper, cât și tratatul *Despre întruparea Domnului*, demonstrează cititorilor interesați și avizați că autorul acestor scrieri nu este pelagian. Merită să ne îndreptăm atenția pentru clarificarea acestei neînțelegeri asupra punctului de vedere augustinian, privit de Cassian drept acceptabil, dar exclusivist.

Fericitul Augustin consideră că grația, supremul dar divin, nu este acordat omului după merit, ci din mila Domnului. Sintagme precum: *lex libertatis, lex charitatis est* (legea libertății este legea carității); *libertas sine gratia non est libertas, sed contumacia* (libertatea fără grație nu este libertate, ci contumacie); *Quid habes quod non accepisti?* (Ce ai ce nu ai primit?) sintetizează maniera intransigentă în care acest măreț apărător al Ortodoxiei a înțeles să lupte contra doctrinelor eretice distrugătoare, printre care se remarcă îndeosebi de vehemente maniheismul și pelagianismul.

Astfel, în lucrarea *Despre liberul arbitru*, el pleacă de la ideea că:

„voința este, desigur, cea prin care și se păcătuiește, și se trăiește bine, adică drept, că nu se poate trăi bine și drept de către muritori, decât numai și numai dacă voința este ajutată prin

²³ Columba Stewart, *Cassian monahul...*, p. 47.

²⁴ Ioan Gură de Aur, *Omiliile*, Editura Icos, Cluj-Napoca, 2000, cap. 5, p. 49.

²⁵ Columba Stewart, *Cassian monahul...*, p. 53.

grația lui Dumnezeu, să se elibereze de servitutea prin care a fost făcută serva păcatului, și să învingă viciile; că acest beneficiu divin prin care este liberată, dacă nu ar preîntâmpina-o pe ea, i s-ar da de-acum, prin meritele sale, și așa n-ar mai fi grație, care este absolut gratis dată²⁶.

Printr-o nelegiuire împietate, ereticii pelagieni vor să excludă grația lui Dumnezeu, punând voința omului mai presus de har, inversând ordinea ierarhică originară, transformând caritatea într-un simplu adjuvant al liberului arbitru. Cu o astfel de aberație, Sfântul Ioan Cassian nu s-a pus niciodată de acord, nici măcar cu jumătatea de măsură pentru care va fi învinuit de semi-pelagianism. În schimb Cassian a înțeles necesitatea aflării unei teologii a harului în care efortul individual spre mântuire să fie prețuit, fără a cădea în extrema bizuirii exclusive pe mijloace ascetice,

perspectiva lui Cassian era aceea a tradiției creștine și monahale răsăritene în care se formase. Această tradiție acorda o mai mare rază de acțiune posibilităților umane și concepea harul într-un mod mult mai larg, deși poate mai puțin precis decât făceau teologii occidentali, ale căror instrumente conceptuale fuseseră ascuțite de controversa pelagiană.²⁷

Augustin a murit fără a fi încheiat procesul anti-pelagian. Lucra în ultimele luni la al doilea tratat, împotriva lui Iulian pelagianul, deși Sinoadele locale din Cartagina din 416 și 418 condamnaseră acest curent. Cassian și continuatorii săi, dintre care cel mai ferm s-a dovedit Faustus din Rhegium, erau parțial de acord cu Fericitul Augustin în legătură cu seriozitatea păcatului originar și a urmelor grave produse de acesta asupra întregii omeniri, totuși priveau doctrina acestuia înțelegând predestinarea drept nouă, prin urmare în conflict cu tradiția și periculoasă deoarece făcea să pară inutil orice efort izvorât din voința umană. Spre deosebire așadar de Augustin, Cassian învăța că deși se moștenește boala prin vina lui Adam, liberul arbitru al omului nu a fost pe de-a-ntregul șters.

„Grația divină este indispensabilă pentru mântuire, dar nu este neapărat necesar să preceadă alegerea umană liberă, căci, în ciuda slăbiciunii voinței omenești, ea este capabilă de inițiativă înspre Dumnezeu”. Cu alte cuvinte „grația divină și liberul arbitru trebuie să lucreze împreună pentru mântuire”²⁸.

Convorbirea a XIII-a, celebră pentru expunerea ideii tipic răsăritene conform căreia imbolduri spre bine se regăsesc în om și după căderea în păcat, a fost imediat atacată de Prosper în tratatul *Contra collatorem*, unde nu menționează deloc numele adversarului, dar îl muștră necruțător. De fapt, Sfântul Ioan Cassian nu era interesat de angajarea într-o dezbatere pe problema harului, ci caută să ajute cititorul să crească duhovnicește percepend împietirea dintre elementul uman și cel divin pe calea întâlnirii absolut necesare cu grația izbăvitoare. El nu este asemenea lui Augustin, eminent teoretician, ci vede latura experienței practice fundamentată în primul rând pe exemple biblice arhicunoscute, cum ar fi chemarea lui Pavel pe drumul spre Damasc. El vorbește despre conlucrarea dintre har și voința omului, subliniind existența posibilității pentru ființa umană de a avea inițiativă înspre lucruri bune (*initium bonae operis*), afirmație cu care Augustin nu se putea împăca. Însă nu alunecă nicicând Cassian în eretica subordonare a grației date față de liberul arbitru,

²⁶ Vasile Sav, *Notă introductivă*, la Sf. Augustin, *Opera omnia*, vol. II, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 12.

²⁷ Columba Stewart, *Cassian monahul...*, p. 135.

²⁸ The Semi-Pelagian Theology of John Cassian, la www.monergism.com

asemenea lui Pelagius și discipolilor săi, din contră susține „răspicat că harul lui Dumnezeu prisosește, ba chiar întrece limitele necredinței omenești”²⁹.

Totuși implicarea în această dezbatere, a avut serioase consecințe asupra păstrării imaginii lui Cassian în rândul urmașilor.

„Din pricina rolului jucat de Cassian în răspunsul monahal dat vederilor lui Augustin i s-a refuzat recunoașterea liturgică și devoțională ca sfânt al Bisericii Occidentale. În această privință el se aseamănă cu mentorii săi, Origen și Evagrie: a fost foarte citit, respectat pentru realismul său psihologic și învățătura sa cu privire la formele cele mai înalte ale contemplației și rugăciunii, dar în mintea unora a rămas suspect din punct de vedere doctrinar.”³⁰

Am socotit util demersului asumat să expun în linii largi poziția lui Cassian în confruntarea așa-zis pelagiană, tocmai pentru a demonstra încă o dată cât de implicat era Părintele în realitățile vremii care aveau atingere cu sfera vieții creștine. Luptând pentru un punct de vedere unitar și echilibrat, Cassian își dovedește plenar vocația ecumenică și arată putere de comprehensiune și compasiune vizavi de limitările umane cu care însuși se confrunta. Tradiția răsăriteană al cărei transplant îl realizează pe sol occidental trebuia făcută treptat, nu brusc, blând, nu brutal. Deci și în ceea ce privește problema harului, el consideră că:

„pentru monahii Galiei, care căutau o înțelegere teologică a experienței lor monahale, calea de mijloc — pe care istoricii târzii o vor numi semipelagianism - era cea mai înțeleaptă.”³¹

Ultima lucrare a Sfântului Ioan Cassian se intitulează *Despre întruparea Domnului* și este țintită împotriva ereziei lansate de Nestorie, patriarhul Constantinopolului, potrivit căreia Hristos există ca două persoane separate, om și Dumnezeu, adică Logos. Tratatul a fost realizat la cererea viitorului papă Leon și demonstrează gradul înalt de implicare a călugărului scit în controversele vremii, întru apărarea unității credinței și păstrarea neîntinată a dogmelor tradiționale, *lucrarea are meritul de a fi prezentat pentru prima dată doctrina lui Nestorie și de a fi supus-o unei critici strănse.*³²

Așa se explică strădania cu care se apleacă asupra unui subiect incomod, la o vârstă destul de venerabilă pentru a-i da scuza retragerii, și duce lupta apreciabilă în contra lui Nestorie.

„Tratatul ni-l arată pe Cassian activ în Biserica epocii și locului său. Invitat de cea mai înaltă autoritate să răspundă unei probleme de mare importanță doctrinară și diplomatică, el nu disprețuiește sarcina primită ca nevrednică de un monah.”³³

În concluzie, se constată că traseul spiritual urmat de Sfântul Ioan Cassian a avut urcușuri și coborâșuri, a fost din loc în loc presărat cu obstacole, pe care le-a depășit apelând neconștient la readucerea în minte și în suflet a țelului monahului: apropierea de împărăția lui Dumnezeu. Pentru o astfel de țintă nimic nu i s-a părut prea mult. Departe de patria scită, în care nu va mai reveni, încă și mai departe de chinovia din Betleem ori de pustia egipteană, unde s-a maturizat duhovnicește, îmbogățit apoi de experiențe spirituale noi în Constantinopol și Roma, acest neostenit călător și-a aflat limanul într-o cetate a Apusului:

²⁹ Ioan Cassian, *Convorbiri*, 13, 16.1.

³⁰ Columba Stewart, *Cassian monahul...*, p. 57.

³¹ *Ibidem*, p. 140.

³² I.G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, cap. *Sf. Ioan Cassian*, p. 247.

³³ Columba Stewart, *Cassian monahul...*, p. 60.

„În Galia, Cassian avea să-și împlinescă prima sa vocație, cea pentru viața monahală, așezând și rânduind mănăstiri. Dar avea să-și descopere și o a doua vocație, vocația teologiei monahale, apucându-se de opera literară pentru care este amintit până astăzi.”³⁴

Să nu uităm de asemenea că, întru realizarea acestei duble vocații, el a pus mare preț pe trăirea propriu-zisă așa cum a cunoscut-o la modul concret între înțelepții călugări din Orient, dar nu a neglijat nici latura culturală a moștenirii patristice, apelând adeseori la opiniile înaintașilor, dintre care pe unii îi recomandă ca exemplu drept de urmat de frații a căror călăuză pe drumul desăvârșirii este:

„Povățuirea e simplă: urmați căile Răsăritului și mai cu seamă ale Egiptului, completând restul cu ce se găsește în scrierile lui Vasile cel Mare și Ieronim.”³⁵

Concluzii

Este demn de menționat contribuția lui Cassian la conturarea unui gen literar creștin, și anume *Patericul*, ce își are originile în *Convorbirile* redactate de monah. Așa cum în urmă cu aproape un secol, Sfântul Vasile cel Mare și Grigorie de Nazianz, puneau bazele *Filocaliei*, concepute inițial ca o antologie de texte antiariene de spiritualitate și lectură biblică, Sfântul Ioan Cassian rămâne cunoscut și pentru că a popularizat în Apus forma de transmitere a ideilor de bază despre viața monahală prin prospețimea și autenticitatea experiențelor duhovnicești relatate cu ajutorul discursului.

În aceste rânduri destinate concluziilor este cel mai potrivit să redăm concentrat efectul pe care opera și activitatea Sfântul Ioan Cassian l-a avut asupra posterității. Incontestabil Sfântul Benedict, socotit întemeietorul Regulii monastice în Occident, l-a privit ca pe un precursor și mentor principal. Trăind cu aproape un secol mai târziu, Sfântul Benedict i-a urmat îndeaproape învățăturile în conturarea celebrei Regulii monahale sub semnul căreia va sta viața călugărilor catolici. El îndemna pe toți monahii și monahiile să studieze cu mare băgare de seamă lucrările acestui dascăl oriental și să aplice principiile de viață trasate de el.

Chiar Sfântul Grigorie cel Mare a avut ca sursă de inspirație demersul cassianic contra celor opt vicii care amenință seninătatea existenței monahale când a lăsat moștenire teoria sa despre păcatele capitale. În Evul Mediu, trupul Sfântul Ioan Cassian a fost depus într-un mormânt de marmură, iar capul i-a fost păstrat de către Papa Urban al V-lea într-o casetă de argint, acest gest demonstrând pietatea urmașilor față de magistrul lor.

„Incontestabil, Cassian rămâne un povățuitor și învățător al vieții monahale. Mai precis el formează o verigă în succesiunea dascălilor monahismului ce continuă până în zilele noastre. Realizarea sa este unică în amplitudine, dar ea n-a vrut niciodată să fie definitivă: nici n-a suferit de iluzia că o astfel de finalitate ar fi posibilă”³⁶

În altă ordine de idei, una dintre cele mai semnificative concluzii cu care trebuie să rămânem în urma acestui studiu este aceea că diferența între ecumenicitatea primelor veacuri creștine și ecumenismul modern este una esențială, iar scoaterea din context pentru sublinierea asemănărilor dintre ele ar fi un act de ipocrizie. Și totuși nu se poate nega pe de altă parte, setea de Adevăr care caracterizează ambele tendințe, dincolo de timp, și le poate conferi unitatea căutării spirituale sincer devotate Bisericii.

³⁴ *Ibidem*, p. 48.

³⁵ *Ibidem*, p.50.

³⁶ *Ibidem*, p. 212.

Sfântul Ioan Cassian este și se cuvine să rămână un model ecumenic de referință, prin strădania sa încununată de succes de a uni Apusul cu Răsăritul pe temeiul experienței monahale practice. De aceea încercările prezentului de reîntoarcere la posibilitatea trăirii împreună în virtutea împărtășirii puterii Duhului Sfânt nu trebuie să rămână fără roade:

„*Oriental și Occidentul în loc să se înfrunte, trebuie să-și caute rădăcinile comune. Bisericele să meargă una în întâmpinarea celeilalte. Nu cu acuzații stereotipe, ci cu problemele lor nerezolvate, cu rănile lor care sângerează. Să pună în practică imperativul paulin: Purtați-vă sarcinile unii altora și astfel veți împlini legea lui Hristos.* (Galateni, 6, 2).”³⁷

Bibliografie

Ediții ale sfintei scripturi

Biblia sau Sfânta Scriptură, EIBM al BOR, București, 1982.

Traduction Oecuménique de la Bible, comprenant l'Ancien et le Nouveau Testament, Alliance Biblique Universelle – Le Cerf, 1988.

Opere

Apologeți de limba latina, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.

Sfinții români și apărători ai legii creștinești, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.

Augustin, Fericitul, *Confessiones*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.

Idem, *Opera omnia*, vol. II, *De libero arbitrio*, ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002.

Bădilița, Cristian; Attila, Jakab, *Jean Cassien Entre L'orient et L'occident*, Ed. Polirom, București, 2003.

Cassian Ioan Sfântul, *Așezămintele mănăstirești și Convorbiri duhovnicești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1990.

Coman, I.G., *Contribuția scriitorilor patristici din Scythia Minor la patrimoniul ecumenismului creștin din secolul IV*, în *Ortodoxia* nr. 1 anul 1968.

Idem, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.

Ielciu, Ioan, Mircea, *Har și libertate în viziunea teologică a Sfântului Ioan Cassian* Editura Paralela 45, Pitești 2002.

Stewart, Columba, *Cassian monahul*, Editura Deisis, Sibiu, 2000.

Tudosa Romanov, Sofia, *Pe urmele Sfântului Ioan Casian*, Editura Boldaş, Constanța 2009.

Webografie

w.w.w.biserica.org.

w.w.w.monahos.net.

w.w.w.monergism.com.

³⁷ Patriarhul ecumenic Bartolomeu I, *Biserica Ortodoxă și Europa contemporană*, în *Vestitorul Ortodoxiei*, nr. 236 / 1999, p. 2.